

Yeni Kent Sorunu

Gizem Şahin¹

ORCID: 0000-0001-6319-2247

Andy Merrifield

Yeni Kent Sorunu

İstanbul, 2017, Tekin Yayınevi, 184 sayfa.

Coğrafya, felsefe ve sosyoloji alanlarında çalışmaları olan Merrifield kentsel deneyimin sınıfsal çıkarlara göre ağırlıklı olarak üst kesim eliyle biçimlendirildiğine ve buna bağlı olarak, kentlin komplolar, ayaklanmalar ve toplumsal patlamalara yataklık eden bir savaş alanı olduğuna dikkat çekmek için, *Yeni Kent Sorunu* kitabını yazmıştır. Eser başta sosyoloji ve kent olmak üzere, içinde ekonomi, siyaset gibi alanları da konu edinmektedir. Merrifield bu kitabını Marksist bir bakış açısıyla, kuramsal bilgilere dayanarak ve betimleyici bir dille yazmıştır. Kitapta yönetim düzenindeki demokrasi yoksunluğu sonucunda kentle ilgili kararları yalnızca üst kesimlerin vermesi sorunsallaştırılmaktadır.

Merrifield bu çalışmasında üst kesimlerin kentte yaptıkları değişikliklerin altında yatan başlıca tarihsel süreçleri de incelemiştir. Merrifield'in savunduğu ana düşünce ise, bu olumsuzluklara halkın karşı çıkması ve toplumsal hareket niteliğinde bir başkaldırıda bulunmaları gerektiğidir. Merrifield bu düşüncesini kitabın sonuna dek tutarlı bir biçimde, filmlere, düşünörlere, değörlere ve yaşanan tarihsel olaylara dayandırarak işlemiştir. Bu anlamda okuyucu açısından en büyük engel ise, bölümlerde sözü edilen göndermelerle ilgili bilgisinin olmamasından kaynaklanacaktır. Örneğin, Merrifield kitabın "Gerilim Altındaki Kentler" başlıklı üçüncü bölümünde Eric Hazan adlı bir yayıncıdan yola çıkarak, kendi düşüncesini geliştirmiştir. Bu noktada Hazan'a ilişkin bilgisi olmayan okuyucu anlatılmak istenen konuyu kavramakta güçlük çekecektir.

---

¹ YL öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, E-mail: gizems0609@gmail.com

Merrifield bu eserinde genel olarak, akademik bir dil kullanmaya özen göstermiştir. Anlatımında birtakım kavramlar ve terimler öne çıkmaktadır. Ancak, Merrifield bu anahtar sözcükleri genellikle yeterince açıklamamıştır. Öte yandan, Merrifield'in üslubu hedef kitleye ulaşmak konusunda başarılıdır, çünkü anlaşılmayan ağır bir dil kullanmaktan kaçınmıştır. Okuyucuların sıkıntı yaşayacağı diğer bir nokta ise, çeviriden kaynaklanabilir. Bunun nedeni kimi sözcüklerin Türkçe karşılığının bulunmamasıdır. Merrifield'in bilinçli bir seçimle uzak durduğu kavramsallaştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin, "kent hakkı" kavramını bu çalışmada kullanmaktan kaçınmıştır, çünkü kent araştırmacılarının sıklıkla kullandığı bu kavramı bir tür insan hakkı olarak görüp, insanların çabalamadan elde edebilecekleri bir şey olarak düşünmektedir. Öte yandan, "kentsel toplum" (Merrifield, 2017, s. 31) deyişine önem vermektedir, çünkü tek başına kent sözcüğünü pek anlamlı bulmamaktadır. Bunun nedeni kentin öncelikle fiziksel çevre olarak anlaşılmasıdır; buna karşılık, kentsel toplum anlatımı daha sosyolojik niteliklidir.

Yeni Kent Sorunu'nun bölüm başlıkları oldukça dikkat çekicidir. Bu başlıklar okuyucuda merak uyandırmaktadır. Örneğin, "Gerilim Altındaki Şehirler" (Üçüncü Bölüm), "Duygusal Kentsel Eğitim" (Beşinci Bölüm), "Asalak Kentleşme Tarzı" (Sonsöz) gibi. Kitapta kullanılan başlıkların çoğu kitabın ana düşüncesini vurgular niteliktedir. Kitabın dikkat çeken bir başka özelliği de her bölüme ünlü bir düşünürün cümleleriyle başlanmış olmasıdır. Merrifield'in farklı düşünürlerden yaptığı alıntılar dışında, farklı düşünürlerin çalışmaları, filmler ve belgeseller gibi pek çok bilgiyi tek başlık altında topluca okuyucuya sunduğu görülmektedir. Aynı zamanda, aktarmak istediği konularda somut örnekler vererek, soyut olabilecek şeyleri daha rahat anlamamızı sağlamaktadır.

Merrifield her bölümde farklı farklı konulara değinerek, okuyucuda bir sonraki bölümle ilgili merak uyandırmaktadır. Merrifield her bölümde görünüşte farklı bir konu işlemesine karşın, konuları aynı bütünsel izlek içerisinde ele almıştır. Kitapta genel olarak bir ayaklanma ve bunun gerekliliği düşüncesi bulunmaktadır. Merrifield bu ana düşüncüyü kitabın hemen her bölümünde vurgulamıştır. Örneğin, dokuzuncu bölümde "cesaret et" sloganını büyük harflerle yazarak, kitabın ana izleğine dikkat çekmiştir. Bunun yanında, "Hausmannlaştırma" kavramına da neredeyse bütün bölümlerde sık sık başvurarak, kentsel toplumu egemen sınıfın biçimlendirdiği düşüncesini yinelemiştir. "Yeni Hausmannlaştırma" kavramı Merrifield'in yarattığı bir kavramdır. Ancak, Hausmannlaştırma kavramı kitabın

başlarında yeterince açıklanmadığı için, okuyucu açısından yeni kavram-sallaştırmayı anlamak güçleşmiştir.

Merrifield kent sorununda sınıf ve erk (iktidar) sorununu vurgulamaktadır. Tarihte Baron Haussmann olarak da bilinen kent plancısı Georges Eugène Haussmann Paris'teki işçi devrimini engellemek için kent planlamasını bir araç olarak kullanmıştır. Örneğin, işçilerin barikat kurarak eylem yapmasını engellemek için, Paris caddelerini genişletmiştir. Bununla da kalmayıp, işçi yerleşim yerleriyle merkezi yönetim yapılarını olabildiğince birbirinden uzak tutan bir plan geliştirmiştir. Yine bu amaçla kamu yapılarını halkın yapılara erişemeyeceği genişlikteki parklarla çevrelemiştir. Merrifield Haussmann'ın Paris'te yaptığı stratejik planlamanın bugün dünyanın her yerinde görülebileceğini şöyle dile getirmiştir: “Artık savaş alanı sadece ne işyeriyle ne de şehirle ilgili: Artık tüm dünyayla, kentsel toplumla ilgili” (Merrifield, 2017, s. 142).

Merrifield Manuel Castells'in düşüncelerini de kitabında sıklıkla ele almıştır. Castells'in tanımladığı eski kent sorunuyla ilişkili kentsel toplumsal hareketlerin yeni kent sorununun gereğini yapamayacağını dile getirmiştir. Yeni kent sorunu karşısında daha büyük değişimler için savaşılan bir kentsel siyasal hareketlenmenin gelişmesi gerektiğini öne sürmüştür. Ona göre yeni kent sorunu ancak kentsel devrimle çözülebileceğinden kitabında sıklıkla eylem ve devrim davetinde bulunmaktadır. Örneğin, kitabın “Kentsel Jakobenzizm” başlıklı altıncı bölümünde Fransız Devrimi sonrasında Jakobenzilerinin düşüncelerinin bugün de insanların hareketlenmelerini esinleyebileceğini söylemiştir:

Yeni kent sorunu, bugün hâlâ hâkim konumda olan “alçak sürüleri” ile mücadele edecek, onların cephaneliğine ve ideologlarına karşı koyacak bir Jakobenz hareket; toplumumuzu Yeni Haussmannlaştırmanın pençesinden kurtaracak ve onun ana karakterleriyle kukllarına karşı savaş ilan edecek bir hareket yaratmakla ilişkilidir (Merrifield, 2017, s. 103).

Merrifield *Yeni Kent Sorunu* kitabında kendi Marksist düşüncelerini her bölümde belirtmişse de, bunu yaparken, nesnel olmaya dikkat etmiştir. “Her Devrimin Kendi Agorası Vardır” başlıklı sekizinci bölümde, kentte yapılan değişikliklerin başta amaçlandığından farklı sonuçlara neden olduğunu dile getirmiştir. Örneğin, amaç kentte denetimi artırmak iken, kentte kamusal alanlar ortaya çıkmış ve böylece, yoksulların mahallelerinden çıkması kolaylaşmıştır. Bu ironik durum Haussmannlaştırma konusunda Merrifield'in daha önce savunmuş olduğu olumsuz düşünceden farklıdır. Bu bakımdan Merrifield kendi düşüncesine pek uymayan böyle bir saptamaya

da kitabında yer vererek, gerçekte işlediği konuları nesnel bir bakış açısıyla ele aldığını okuyucuya kanıtlamaktadır.

Kitapta Türkiye'ye uyarlanıp, incelenebilecek konular da ele alınmıştır. "Kent Politikasını Geri Almak" adlı dokuzuncu bölümde daha önceleri sanayi kenti olan Detroit örneği üzerinde durmuştur. Detroit önceleri bir sanayi kentiyken, uygulanan politikalar sonucunda bir sanayisizleştirme süreci geçirmiş ve kentin yaşantısında büyük değişimler ortaya çıkmıştır. Türkiye'de de böylesi bir sanayisizleşme durumunun aynı biçimde yaşanmış olduğu birçok kentten söz edilebilir. Sinop'un Ayancık ilçesi buna uygun bir örnektir. Ayancık'ta geçmişte bir kereste fabrikası varken, orada yaşayanlar oldukça farklı bir yaşam sürmekteydi. Ancak sanayi fabrikasının kapatılmasıyla Ayancık daha çok kırsal bir yere dönüşmüş ve bununla birlikte, ilçede yaşayanlar dışarıya göç etmeye başlamıştır. Ayancıklıların deneyimlediği bu durum pek çok araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğretim üyesi Mutlu Kaya 2011 yılında bitirdiği yüksek lisans tezinde Ayancık ilçesindeki kereste fabrikasını çalışmıştır. Aylık yayımlanan Bavul dergisinin Ekim 2019'da yayınlanan 49. sayısında gazeteci Uğur Şahin Mutlu Kaya'nın tezinden ve Feyza Çınar'ın makalesinden yola çıkarak, Ayancık ilçesinin geçirmiş olduğu dönüşümü yazmıştır.

Sonuç olarak, Merrifield'in *Yeni Kent Sorunu* kentsel dönüşümü ve kentin gitgide bir savaş alanına dönüşmesini amacına uygun olarak betimlemiş ve okunması gereken bir eser vermiştir. Ana düşüncesinden kitabın başından sonuna dek hiç kopmayarak, kendi içinde tutarlı kalmayı başarmıştır. Aynı zamanda, kent çerçevesindeki konuyu bütün dünya geneline uyarlanabilecek biçimde ele almasıyla evrensel sorunları anlamaya yardımcı olan bir kitap yazmıştır. Bu eser küresel dünyada kent sorununa ilgi duyan herkese yöneliktir.

Kaynakça

- Çınar, F. (2019). *Bir Anadolu mirasına hayat vermek: Ayancık Kereste Fabrikası*. <https://www.arkitera.com/gorus/bir-anadolu-mirasina-hayat-vermek-ayancik-kereste-fabrikasi/> adresinden erişildi.
- Kaya, M. (2011). *Türkiye'nin ilk sanayi kasabalarından biri Ayancık, Sinop*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.